

Postforbindelsen til Anholt eller fra Skagen til Gedser

Fornylig har jeg været så heldig at erhverve mig en samling af Officielle Meddelelser fra 1869-1937. Sammen med de tidligere udgivne Posthistoriske Cirkulærer, der er udgivet på Forlaget Skilling og som omfatter perioden 1848-1868, har jeg nu studiemateriale til 90 meget centrale år i dansk posthistorie. Og det er nu meget nemmere at kunne slå op, når man har tid og lyst, fremfor at skulle bevæge sig hen til vores ellers udmærkede studiebiblioteker for at søge oplysninger.

Der var flere årgange, som var tykkere end de andre. De indeholdt ud over de løbende Officielle Meddelelser sendt ud fra Generaldirektoratet for Postvæsenet til de enkelte postkontorer og postekspeditioner også forskellige bilag, enten små sedler med rettelsel til forskellige håndbøger eller større eller mindre hæfter, som var bundet med ind i årgangen.

1915 var en sådan tyk årgang. Jeg interesserer mig i øjeblikket meget for postpakketakster til udlandet og øvrige forhold omkring postpakker, og i 1915 er der meget stof om omdirigering, nye takster, afbrydelser

af postforbindelserne, ekstraordinære dokumentationer for pakkernes indhold - alt sammen på grund af 1. verdenskrig og Danmarks neutrale rolle i krigen.

Tilfældigt faldt mit blik på en lille notits om postforbindelsen til Anholt:

*"Postforbindelsen med Anholt
Postbesørgelsen til og fra Anholt vil fra og med den 2. maj d.A.
(1915) finde sted på følgende Dage:*

*Til Anholt:
fra Kjøbenhavn Søndag.....8 Em. (Eftermiddag)
fra Kjøbenhavn Onsdag..... 8 Em.
fra Grenaa Fredag..... 5 Em.*

*Fra Anholt:
til Nykjøbing Sj. Mandag..... 6 Fm. (Formiddag)
til Grenaa Torsdag.....6 Fm.
til Kjøbenhavn Fredag..... 9 Em."*

Jeg mente, at jeg i mine gemmer havde et postkort med tilknytning til Anholt og det kunne jo være sjovt om de passede ind i denne fartplan. Der viste sig at være to:

1. Et postkort sendt 23. september 1912 fra Brønshøj til fyrmester Nielsen på Anholt frankeret med 3 øre bølgelinie - altså lokaltakst - stemplet Brønshøj 23.9.12 formentlig 8-9F. På Anholt omadresseret til Gjedser Fyr og påskrevet "4" for dobbelt manglende porto ved omadresseringen. Samtidigt påstemplet Anholt 26.9.12 formentlig 1-3E.

2. Et postkort sendt 29.11.1919 fra Anholt til Gedser Fyr frankeret med Christian X 10 øre rød - landsporto. Frimærket er stemplet Anholt 29.11.19 -7-8E og sidestemplet Kjøbenhavn B 30.11.19-11-12F.

Opslag i Officielle Meddelelser

Jeg blev lidt nysgerrig og slog nu op i de øvrige årgange af O.M. for at finde mere om postgangen til Anholt. Der er et udmærket register til hver årgang, som er fremstillet for postembedsmændenes skyld. Derfor kan man formentlig regne med, at alle oplysninger om netop postgangene er registreret her.

I 1912 (O.M. 22 - 26. juli 1912) - omkring tidspunktet for det første kort - var en interessant større meddelelse:

„Fra den 1. n.M. (dvs. 1.8.1912) opbører den direkte Postforbindelse mellem Grenaa og Øen Anholt.

Fra samme Tidspunkt befordres Posten til og fra Anholt med S/S Union på Ruten Kjøbenhavn-Anholt-Skagen, for hvilket Fartplanen indtil videre er fastsat saaledes:

fra Kjøbenhavn Mandag og Torsdag Kl. 8 Fm.
ved Anholt Mandag og Torsdag Kl. 7. Em.
fra Anholt Mandag og Torsdag Kl. 8 Em.
i Skagen Tirsdag og Fredag Kl. 6 Fm.

fra Skagen Tirsdag og Fredag Kl. 12½ Em.
ved Anholt Tirsdag og Fredag Kl. 8½ Em.
fra Anholt Tirsdag og Fredag Kl. 9 Em.
i Kjøbenhavn Onsdag og Lørdag Kl. 6 Fm.

Lokalportotaksten kommer til anvendelse på Postforsendelser mellem Kjøbenhavn og Anholt, hvorimod Stationsportotaksten bliver gjældende mellem Grenaa og Anholt, ligesom mellem Anholt

og det øvrige land udenfor Kjøbenhavn.

Øens Postadresse bliver fra samme tidspunkt Anholt og Brevsamlingsstederne Anholt Havn og Anholt bliver underlagte Kjøbenhavns Overpostmesterembede og endvidere satte i Forbindelse med Postkontoret i Skagen.”

Hvordan passer mine 2 kort ind i disse meddelelser, og hvordan har postgangen til og fra Anholt udviklet sig?

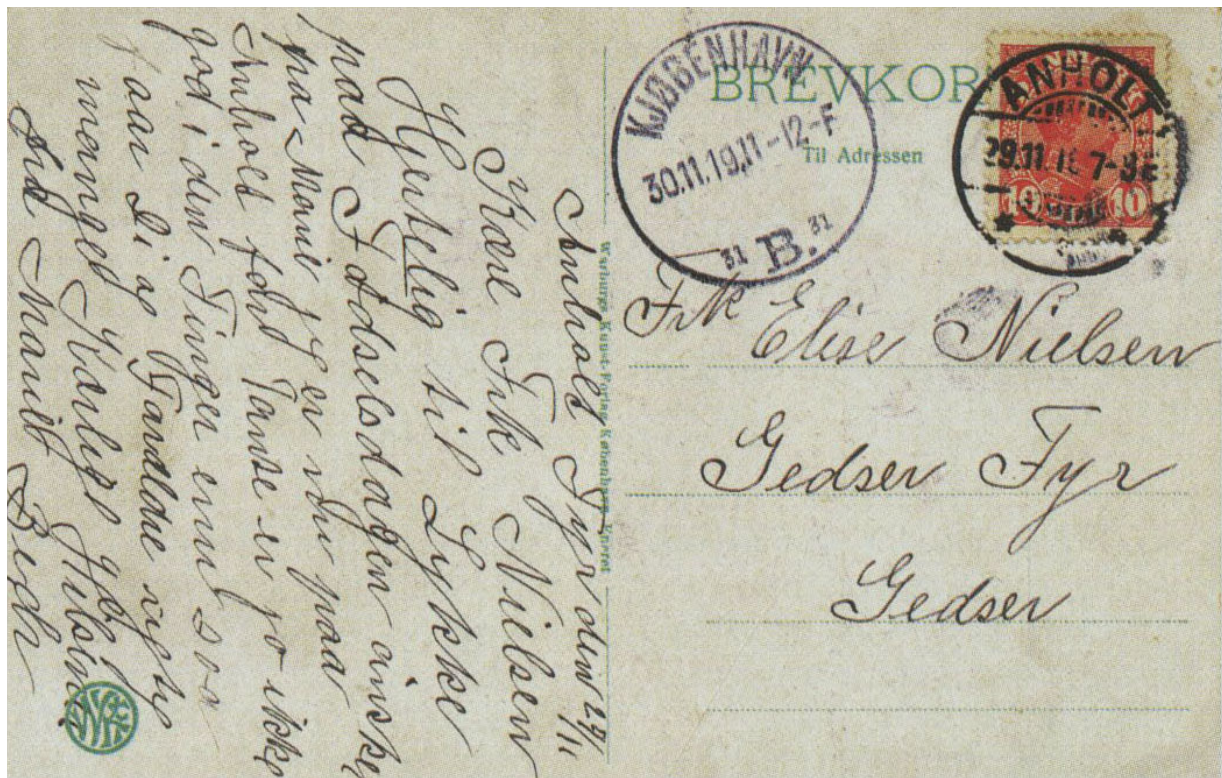
Jeg vil starte med det sidste.

I "Danmarks Posthuse 1624-1989" står side A11, at der oprettes et brevsaamlingssted på Anholt 1. juli 1860, som underlægges Helsingør postkontor. Der henviser til Coursirkulære af 18.10.1860, hvor der ganske rigtigt anføres:

“Brevsaamlingssteder ere oprettede: a) fra d. 1ste Juli d.A. at regne, paa Anholt, underlagt det Kongelige Postcontoir i Helsingør, med hvilket det ene vexler Tasker (P.J.3324)”

Der må være en eller anden slags postbådsforbindelse mellem Anholt og Helsingør, men der er ikke register til den genudgivne Coursirkulærer fra 1848-67, og ved at gennemse de nærmeste årgange fra 1860 har jeg ikke kunnet finde nogen henvisning til en postbådsforbindelse, og hvor hyppig den er.

I ”Beretning om Postvæsenet og dets Virksom-

Periode	Afgang	Tid	Ankomst	Tid
1862/63 – 1885) i 1885 2 gange om måneden	Helsingør	1 gang om måneden*)	Anholt	1 gang om måneden*)
	Anholt	1 gang om måneden*)	Helsingør	1 gang om måneden *)
1.8.1885 – 14.12.1885	Anholt	Tirsdag 7 Fm	Grenå	Tirsdag
	Grenå	Torsdag 7 Fm	Anholt	Torsdag
15.12.1885 – 31.3.1886	Grenå	Tirsdag 7 Fm	Anholt	Tirsdag
	Anholt	Tirsdag 6 timer efter ankomst	Grenå	Tirsdag
1.4.1886 – 30.9.1886	Anholt	Torsdag 7 Fm	Grenå	Torsdag
	Grenå	Lørdag 7 Fm	Anholt	Lørdag
1.10.1886 – 31.3.1887	Grenå	Tirsdag 7 Fm	Anholt	Tirsdag
	Anholt	Tirsdag 6 Timer efter ankomst	Grenå	Tirsdag
Sommersæson 1887-1898	Anholt	Tirsdag 7 Fm	Grenå	Tirsdag
	Grenå	Fredag 7 Fm	Anholt	Fredag
Vintersæson 1887-1903	Anholt	Tirsdag 7 Fm	Grenå	Tirsdag
	Grenå	Tirsdag 10 Em	Anholt	Onsdag
Sommersæson 1898-1900	Anholt	Mandag Em	Grenå	Mandag
	Grenå	Onsdag Fm	Anholt	Onsdag
	Anholt	Torsdag Em	Grenå	Torsdag
	Grenå	Lørdag Fm	Anholt	Lørdag
Sommersæson 1901-1905	Anholt	Mandag 7 Fm	Grenå	Mandag
	Grenå	Tirsdag 10 Em	Anholt	Onsdag
	Anholt	Torsdag 7 Fm	Grenå	Torsdag
	Grenå	Fredag 10 Fm	Anholt	Fredag
Vintersæson 1904 (nov.-feb.)	Grenå	Tirsdag morgen	Anholt	Tirsdag
	Anholt	Fredag morgen	Grenå	Fredag
Vintersæson 1905 (nov.-feb.)	Anholt	Tirsdag morgen	Grenå	Tirsdag
	Grenå	Fredag morgen	Anholt	Fredag
1906 – 1912	Anholt	Mandag 7 Fm	Grenå	Mandag
	Grenå	Tirsdag 10 Em	Anholt	Onsdag
	Anholt	Torsdag 7 Fm	Grenå	Torsdag
	Grenå	Fredag 10 Em	Anholt	Lørdag

hed i Tidsrummet 1867/68-1916/17” Bind 1, s. 162 under ”Landpostbefordringen” er nævnt, at der i perioden 1862-63 bl.a. oprettedes ”Baadpostfart” mellem Helsingør og Anholt med postudveksling 1 gang månedlig.

I perioden 1869 til 1884 er der heller ingen oplysninger om Anholt i Officielle Meddelelser.

1. august 1885 underlægges brevsamlingsstedet Anholt under postekspeditionen i Grenaa. Den hidtidige postforbindelse 2 gange om måneden mellem Anholt og Helsingør ophører og i stedet etableres en postforbindelse 1 gang om ugen mellem Grenå og Anholt:

Fra Anholt tirsdag kl. 7 formiddag

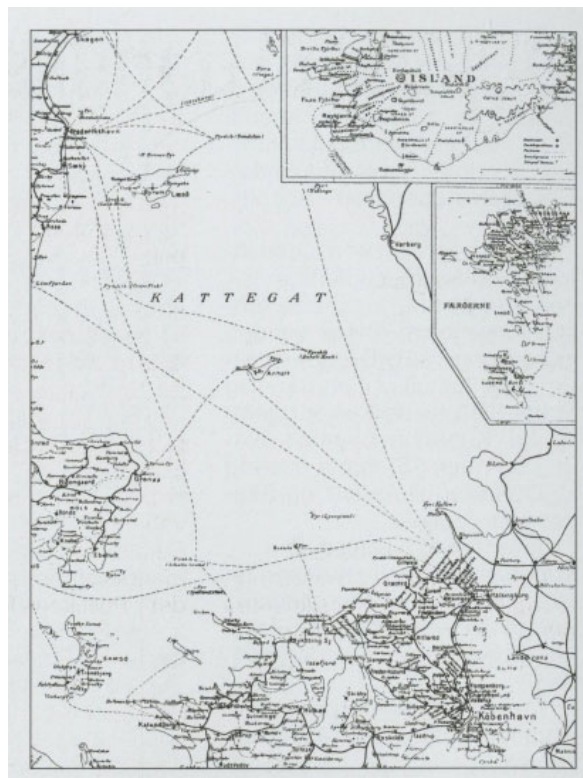
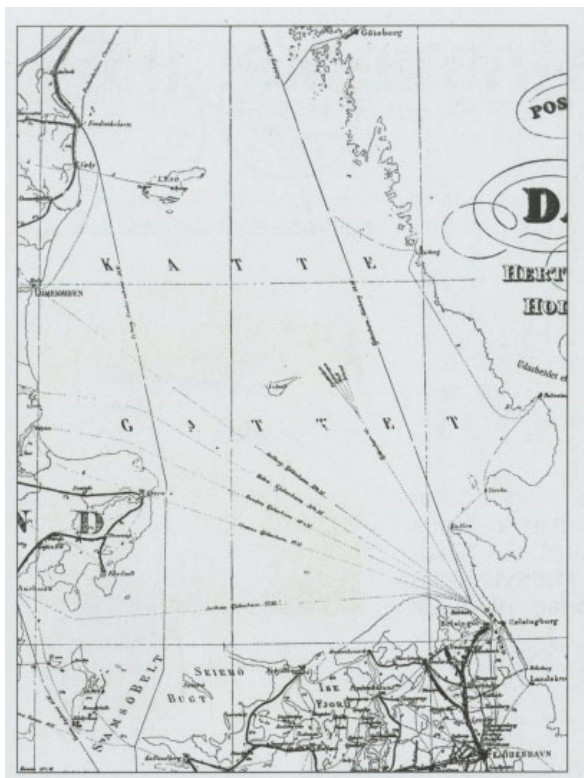
Fra Grenå torsdag kl. 7 formiddag

På et eller andet tidspunkt mellem 1862/63 og 1885 bliver postforbindelsen mellem Helsingør og Anholt altså udvidet til 2 gange om måneden frem for 1 gang månedligt.

Og senere i 1885 oplyses følgende:

“Anholt Posten. Fra 15de ds. (december 1885) og til udgangen af Marts næste Aar, afgaaer Postbaaden mellem Grenaa og Anholt fra Grenaa Tirsdag Morgen Kl. 7 og fra Anholt c. 6 Timer efter Ankomsten. (N.P.J. 2116)”

I perioden 1886-1912 er der altså postforbindelse mellem Grenå og Anholt. O.M. nævner nogle forskellige uregelmæs-

Til venstre landkort fra 1839 Over postruterne i Danmark, hvor man bedes bemærke Anholts isolation. Kortet til højre er fra 1924 med indtil flere forbindelser til Anholt vist

sigheder f.eks. i forbindelse med jul og nytår. Fra 1898 er der to ugentlige forbindelser i sommerhalvåret april til oktober og 1 ugentlig forbindelse om vinteren. Fra 1906 er der 2 ugentlige forbindelser hele året rundt.

Skematisk kan forbindelsen 1860 til 1912 vises således som ses på næste side.

Som nævnt ovenfor ophørte den direkte postforbindelse mellem Grenå og Anholt, som eksisterede fra 1885, d. 1. august 1912. Herefter overtog dampskibet S/S Union en postforbindelse mellem København – Anholt – Skagen. Oprindeligt var der to dobbeltture, men fra 15. september var den ene af de 2 ugentlige ture kun København-Anholt og den anden tur gik så til Skagen og retur over Anholt. I Februar og Marts 1913 var der kun en ugentlig tur København-Anholt-Skagen og retur. 15. marts overtog DFDS farten til Anholt, og Skagen blev opgivet.

Turen forløb nu således:

København-Anholt-Nykøbing Sj.-København
(mandag-onsdag)

København-Anholt-Grenå-Anholt-København
(torsdag-søndag)

I 1915 blev tidspunkterne skubbet en dag, så 1. tur via Nykøbing Sj. startede søndag aften, og 2. tur via Grenå startede onsdag aften (se i øvrigt udklippene fra O.M.)..

Og nu tilbage til de 2 postkort.

Det første postkort er sendt fra det københavnske lokalportoområde, nemlig Brønshøj og stemplet

mandag d. 23. september 1912. Skibet sejlede samme morgen til Anholt, og kortet nåede måske ikke at komme med og kom derfor måske først med onsdag aften. Kortet blev omadresseret på Anholt til Gedser Fyr. Fordi det nu bevægede sig ud over det københavnske lokalpostområde, blev det udtakseret som utilstrækkeligt frankeret og sat i efterporto af dobbelt manglende porto = $2 * 2$ øre = 4 øre. Næste gang skibet passerede Anholt var det på vej fra København mod Skagen. Skibet afgik fra Anholt Torsdag aften kl. 8. Kortet er afgangsstempelt 26.9.1912 kl 3-4 eftermiddag. I princippet kunne kortet være blevet afleveret i land i Skagen og transporteret med jernbanen til Gedser. Skibet var nemlig først tilbage i København lørdag morgen. Kortet har i hvert fald været fra Skagen til Gedser. Postkortet illustrerer 2 forholdsvis sjældne postale forhold. Lokalportotaksten mellem København og Anholt, samt forsendelse med dampskibet S/S Union, som jo kun varede i 7½ måned, fra 1. august 1912-15.marts 1913.

Det andet postkort er sendt fra Anholt 29.11.1919 til Gedser via København. Der er to nydelige stempler på postkortet, et centralt Anholt stempel Bro Ia samt et transitstempel Kjøbenhavn B 30.11.1919. Den 29. november 1919 var en lørdag. Efter den fartplan som blev offentliggjort i 1913 afgik skibet fra Anholt til København lørdag aften kl. 9. I 1915 blev afgangskortet skubbet frem til fredag aften. Det ser ud til, at det var 1913 fartplanen, der gjaldt i 1919. Kortet er transitstempelt om søndagen og illustrerer dermed på smukkeste vis den forsendelsesvej, kortet har gennemgået.

For en ordens skyld skal det nævnes at jeg har gen-

nemgøet "Dansk Søfarts Historie", "P&Ts historie", samt Trap Danmark og andre værker uden at finde noget som helst om denne postforbindelse. I Trap Danmark kan man dog se, at der i 1921 kun boede 235 mennesker på Anholt, i 1901: 296. Det kan være en forklaring

Jeg har spurgt forskellige posthistorikere om de vidste noget om postforbindelsen med Anholt, bl.a. Erik Sørensen i Grenå. Han henviste bl.a. til artikel fra Ole Steen Jacobsen i NFT 2/1999. s. 64-70. Det er selvfølgelig lidt pinligt at opdage det nu – bagefter. Ole Steen Jacobsen har en række supplerende og præciserende oplysninger om postforbindelsen.

- Fra 1814 fik Anholt post fra Århus ved skibsejlighed

- 1820 fra Helsingør og Hornbæk, kort tid efter ændret til Grenå.

- Helsingør fra 1860 til 1885 (som vist ovenfor), men OSJ har navne på bådførere og skibe:

først Hornbækkutter, fra 1.6.1875 postbåden "Danmark" med eget postflag ved bådfører P.Andersen og P.C.Andersen. Skibet sejlede hver den 16. i måneden (april til november) til Anholt med posten fra Helsingør og passagerer

- fra 1885 til 1912 (som vist ovenfor) fra Grenaa med postbåden "De tvende Fætttere" og "Anna Elisabeth" fra 1889 ført af "Post-Peter" – postfører Peter Petersen, hvis arkiv findes på Grenaa Lokalarliv.

- 1912-13 S/S Union

- fra 1913 til 1930 DFDS på ruten København-Nykøbing Sjælland-Anholt

- fra 1930 rederiet "Anholt" med skibet "Anø" vistnok på ruten København-Anholt-Grenå

I øvrigt kan henvises til Erik Sørensen artikelserie i PHT 1995 (nr. 1, 3 og 4) om Grenås posthistorie herunder stempler.

Denne artikel skal ikke forstås som den endelige gennemgang af postforbindelsen mellem Anholt og omverdenen. Men jeg har forsøgt at vise, hvad man kan nå frem til ved hjælp af to lidt tilfældige forsødelser, opslag i netop Officielle Meddelelser samt offentliggjorte posthistoriske artikler, hjælp fra posthistoriske venner og søgning på internettet. Der er mange artikler om lignende emner, der venter på at blive skrevet. Bolden er hermed givet op.

Efterskrift

Efter den ovenstående artikel oprindeligt blev skrevet faldt jeg over endnu et postkort i korrespondancen. Nemlig et postkort sendt 9. september 1912 fra Rio de Janeiro i Brasilien til Anholt. Her er det blevet omadresseret til Gedser og påstemplet et desværre meget utydeligt Anholt-stempel. Men det er også påført stempel i Skagen 4. oktober 1912.

4. oktober 1912 var en fredag. Det passer udmærket med, at skibet netop sejlede torsdag aften kl. 7 fra Anholt med ankomst til Skagen fredag morgen kl. 6. Postkortet er derefter blevet afleveret til postkontoret i Skagen og derefter viderebefordret ad landt til Gedser.

